

ACTA
ONOMASTICA

Ročník LVIII

Praha 2017

Vedoucí redaktor / Editor-in-chief:
Pavel Štěpán

Výkonná redaktorka / Executive editor:
Žaneta Dvořáková

Členové redakční rady / Editorial board:

*Ondřej Bastl, Pavel Boháč, Jaroslav David, Milan Harvalík, Petr Charvát,
Helena Karlíková, Miloslava Knappová, Karel Komárek, Jiří Martínek,
Jana Matúšová, Marie Nováková, Libuše Olivová-Nezbedová, Jana
Pleskalová, Robert Šimůnek, Rudolf Šrámek*

Členové mezinárodní redakční rady / International editorial board:

*Maria Giovanna Arcamone, Laimute Balode, Jelena Ľovná Berezovič,
Pierre-Henri Billy, Ana María Cano González, Aleksandra Cieślakowa, Ian
Clark, Richard Coates, Vibeke Dalberg, Liljana Dimitrova-Todorova,
Isolde Hausner, Botolv Helleland, Adrian Koopman, André Lapierre,
Milan Majtán, Sirkka Paikkala, Grant Smith, Svante Strandberg,
Willy Van Langendonck, Walter Wenzel*

Vydáváno péčí Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i. / Published by the
Czech Language Institute of the Czech Academy of Sciences

Redakce / Editorial office:

Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., oddělení onomastiky,
Valentinská 1, 116 46 Praha 1,
telefon 225 391 466, 225 391 467
z.dvorakova@ujc.cas.cz, stepan@ujc.cas.cz

Technická redakce / Technical editor: Žaneta Dvořáková

© Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., Praha 2017

ISSN 1211-4413
ISBN 978-80-88211-04-4

OBSAH
(Contents)

I. Stati (Articles)

<i>Robert Adám</i> (Praha), Autorská produkce literárních propříj: romány Anny Bolavé (Authorial production of literary proper names: the novels by Anna Bolavá)	6
<i>Harald Bichlmeier</i> (Halle/Jena), Zum Ortsnamen Kaaden/Kadaň (On the place-name Kaaden/Kadaň)	16
<i>Andrea Bölksei</i> (Budapest), Medieval settlement names of ecclesiastical reference: a cross-cultural approach (Středověká místní jména odkazující k církvi: mezíkulturní hledisko)	34
<i>Olga Chesonokova – Ksenia Bolutina</i> (Moscow) – <i>Pedro Leonardo Talaver - Ibarrá</i> (Joplin): Basque toponymy in the New World (Baskická toponymie v Novém světě)	53
<i>Natalya Kolessnik</i> (Chernivci), Найменування бога в українському пісенному фольклорі (Naming God in Ukrainian folklore songs)	63
<i>Jaromír Krško</i> (Banská Bystrica), Motivačné činitele skalolezeckých ciest na Slovensku (Motivational factors of rock climbing routes in Slovakia)	75
<i>Jana Matúšová</i> (Praha), Ještě ke změnám vlastních jmen německého původu po roce 1945 (On the changes of proper names of German origin after the Second World War)	92
<i>Oksana Hecmepuch</i> (Lutsk), Ідентифікувальні суфікси у волинсько-поліських варіантах імен (Identificational suffixes in variations of personal names of Volyn-Polissia)	100
<i>Milka Nikolić</i> (Kragujevac) – <i>Vidan Nikolić</i> (Užice), Motivacija davanja naknadnog imena ovcama (<i>ovis aries</i>) u poemi Ovce srpskog pesnika Matije Bećkovića (Motive behind the subsequent naming of sheep / <i>ovis aries</i> / in the poem Sheep by the Serbian poet Matije Bećković)	106
<i>Svatopluk Pastyrík</i> (Hradec Králové), Několik poznámek k vývoji antroponymického paradigmatu na moravském venkově v 15. a 16. století (Several remarks on the development of anthroponymical paradigm in Moravian countryside in the 15 th and 16 th centuries)	115
<i>Beata Radziwonowicz</i> (Białystok), Proces kształtowania się nazwiska w antroponimii kobiet w parafii jednowierców (Pokrowsk)	121

1846–1902) (The process of surname development in women's anthroponymy in the edinoverie parish in Pokrovsk 1846–1902)	
<i>Tereza S l a m ě n í k o v á</i> (Olomouc), Muž, nebo žena? Role grafemického systému v čínských antroponymech (Male, or female? Function of the writing system in Chinese anthroponyms)	135
<i>Radek V o l e j n í k</i> (Praha), Toponyma v názvech českých hraničních filmů (Toponyms in the names of Czech films)	150
II. Z diplomových a seminárních prací (From Dissertations and Seminary Works)	
<i>Michaela C a s k o v á</i> (Ústí nad Labem), Jména měšťanů České Lípy zapsaná v nejstarší městské knize z let 1461 až 1722 (The names of Česká Lípa townsmen enrolled in the oldest town book in the years 1461–1722)	158
<i>Michal H a v r d a – Markéta M a t u r o v á</i> (České Budějovice), Jména po chalupě v obcích Láz a Čenkov (Personal names after houses in the villages of Láz and Čenkov)	165
III. Diskuse (Discussion)	
<i>Milan F a r s k ý</i> (Teplice), Co spojuje města Zlaté Hory a Dubí v Krušných horách? – Nové vysvětlení možného významu názvu <i>Zuckmantel</i> (What connects the cities of Zlaté Hory and Dubí in the Ore mountains? – A new explanation of the possible meaning of the name <i>Zuckmantel</i>)	172
<i>Samuela T o m a s i k</i> (Bydgoszcz), Czy nazwy odmian roślin to chrematonyms? Wstęp do dyskusji (Are names of plant varieties chrematonyms? Introduction to a discussion)	177
IV. Recenze (Reviews)	
<i>Ewa J a k u s - B o r k o w a</i> (Graz – Opole), Inge Bily: Eisenach bis Görlitz: Die Ausfahrten der A 4 – Ihre Namen kurz erklärt. Das Namenbuch fürs Handschuhfach (Inge Bily: Eisenach to Görlitz: A 4 motorway exits – short explanations of their names. A name dictionary for glove compartments)	191
<i>Ewa J a k u s - B o r k o w a</i> (Graz), Artur Gałkowski – Renata Gliwa: Mikrotoponimia i makrotoponimia. Problematyka wstępna (Artur Gałkowski – Renata Gliwa: Microtoponymy and macrotoponymy. Preliminary problems)	193

<i>Václav Lábus</i> (Liberec), Jana Matúšová: Německá vlastní jména v češtině (Jana Matúšová: German proper names in Czech)	195
<i>Jana Matúšová</i> (Praha), Pavel Štěpán: Pomístní jména v Čechách z pohledu slovotvorného (Pavel Štěpán: Minor place names from the point of view of word-formation)	205

V. Kronika (Chronicle)

<i>Jana Matúšová</i> (Praha), Vzpomínka na PhDr. Ludmilu Švestkovou (In Memory of PhDr. Ludmila Švestková)	211
<i>Žaneta Dvořáková</i> (Praha), Soupis prací Ludmily Švestkové (Bibliography of Ludmila Švestková)	213

VI. Zprávy a poznámky (News and Comments)

<i>Kolektiv onomastický</i> (By a collective of onomasticicians), Onomastické zprávy a poznámky (Onomastic news and comments)	222
<i>Žaneta Dvořáková</i> (Praha), XX. slovenská onomastická konference (20 th Slovac onomastic conference)	235
<i>Pavel Štepán</i> (Praha), Pražská konference o propriích a apelativech (Prague conference on proper names and common nouns)	236

VII. Bibliografie

<i>Marie Nováková</i> (Praha): Výklady vlastních jmen v časopisu Naše řeč 1917–1945 (ke 100. výročí časopisu) (Interpretation of proper names in the journal Naše řeč /1917–1945/)	238
<i>Pokyny pro úpravu rukopisů pro Acta onomastica</i> (Guidelines for the arrangement of manuscripts for Acta onomastica)	284
Seznam publikací a časopisů zaslanych v roce 2017 redakci Acta onomastica (List of publications and journals received in 2017)	288
Časopisy vydávané a spoluvedydané Ústavem pro jazyk český AV ČR, v. v. i. (Journals published and co-published by the Czech Language Institute of the Czech Academy of Sciences)	289

Jaromír Krško (Banská Bystrica)

MOTIVAČNÉ ČINITELE SKALOLEZECKÝCH CIEST NA SLOVENSKU

MOTIVATIONAL FACTORS OF ROCK CLIMBING ROUTES IN SLOVAKIA

In the paper, we analyse the motivation of rock climbing routes in Slovakia. Rock climbing routes represent a specific type of proper names that are known in a closed society of rock climbers. Thus, we can think of these routes as a specific type of social toponyms that belong to the onymic register of rock climbers. In the Slovak onomastics, mainly J. Bauko dealt with the issue of proper names of rock climbing routes. Rock climbing has its own rules, morals, and ethics. The aim of the paper is to analyse proper names of rock climbing routes and to analyse used onymic processes in the formation of this kind of proper names. Proper names of rock climbing routes represent a specific kind of names which reflect culture, language, and the social situation. In the paper, we present an overview of the names of rock climbing routes in Slovakia and a division of the names according to the type of motivation.

Keywords

onomastics, toponym, motivation, orohodonym, rock climbing

Kľúčové slová

onomastika, toponymum, motivácia, orohodonymum, skalolezectvo

Počiatky horolezectva sa nespájali so športovým vyžitím, ale s vedeckým skúmaním vysoko položených miest. Od druhej polovice 19. storočia sa však objavujú prvé horolezecké výstupy spojené so športovým výkonom.

Laická verejnosť vníma pojmy horolezectvo, alpinizmus a skalolezectvo ako rovnocenné, čo však nie je správne. Preto je potrebné vymedziť základný rozdiel medzi týmito termínnmi. S. Lazarová¹⁾ vo svojej diplomovej práci venovala pozornosť aj historii horolezectva a skalolezectva a v tejto kapitole konštatuje, že starším termínom pre horolezectvo bol alpinizmus, s ktorým sa spája predovšetkým vznik prvých alpských klubov združujúcich záujemcov o horskú turistiku. Pri horolezectve hovoríme o lezení od istého stupňa obtiažnosti v prírodnom skalnom, ľadovom alebo kombinovanom teréne. Horolezectvo má viacero disciplín, medzi ktoré patrí klasický alpinizmus, výškové horolezectvo, skialpinizmus, ľadovcové lezenie, skalolezectvo, pieskovcové lezenie a bouldering (druh lezenia na malých skalných blokoch alebo nízkych skalách bez istenia lanom). Skalolezectvo je teda subdisciplínou horolezectva a dnes je to jedna z najrozšírenejších disciplín horolezectva na svete. Oblasti,

¹⁾ S. Lazarová, Názvy skalolezeckých ciest ako súčasti kultúrno-sociálneho prostredia, Rukopis diplomovej práce, Banská Bystrica 2015.

v ktorých sa skalolezci pohybujú, sa nazývajú skalky a výška skalných stien môže dosahovať rozmery od niekoľko metrov až do desiatok metrov.

Medzi skalolezczami je zaužívanou tradíciou, že cesty, ktoré skalolezci vylezú, majú právo označiť a pomenovať. Tomuto špecifickému druhu toponým venoval pozornosť v poľskej toponomastike predovšetkým M. Rutkowski (napr. 1996, 2001),²⁾ na Slovensku sa analýze skalolezeckých sociálnych toponým z oblasti Súľovských skál venoval J. Bauko (Bauko, 2006,³⁾ 2007,⁴⁾ 2008,⁵⁾ 2009⁶⁾) a v diplomovej práci Názvy skalolezeckých ciest ako súčasti kultúrno-sociálneho priestoru aj S. Lazarová (2015),⁷⁾ ktorá analyzovala skalolezecké názvy na zvyšnom území Slovenska, novšia štúdia pochádza od dvojice autorov J. Krško – S. Lazarová.⁸⁾ Vďaka týmto prácам máme zachytenú najväčšiu doteraz publikovanú databázu názvov slovenských skalolezeckých ciest.⁹⁾

Z onomastického hľadiska sú názvy skalolezeckých ciest zaujímavým druhom proprietári, pretože ich tvorba sa vyznačuje dynamikou a originalitou. Názvy skalolezeckých ciest patria do skupiny sociálnych toponým (k tomu bližšie J. Krško,

²⁾ M. Rutkowski, Nazwy dróg wspinaczkowych jako kategoria onomastyczna, *Onomastica XLI*, 1996, s. 41–50; M. Rutkowski, Mikrotoponimia przestrzeni wspinaczkowej, *Studium socjoonomastyczne*, Olsztyn 2001.

³⁾ J. Bauko, Mikrooronymá v Súľovských skalách. In: M. Šimková – K. Gajdošová (eds.), *Varia XIII. Zborník materiálov z XIII. kolokvia mladých jazykovedcov* (Modra-Piesok 3.–5. 12. 2003), Bratislava 2006, s. 26–33.

⁴⁾ J. Bauko, Motivácia vzniku názvov horolezeckých ciest. In: M. Považaj – P. Žigo (eds.), *Súradnice súčasnej onomastiky. Zborník materiálov zo 16. slovenskej onomastickej konferencie*, Bratislava 2007, s. 190–203.

⁵⁾ J. Bauko, Transonymizácia v názvoch horolezeckých ciest, *Acta onomastica* 49, 2008, s. 42–49.

⁶⁾ J. Bauko, Paralely medzi názvami skál a horolezeckých ciest. In: M. Ološtiak – M. Ivanová – L. Gianitsová-Ološtiaková (eds.), *Varia XVIII. Zborník plných príspevkov z XVIII. kolokvia mladých jazykovedcov* (Prešov – Kokošovce-Sigord 3.–5. 12. 2008), Bratislava, Prešov, 2009, s. 9–14.

⁷⁾ S. Lazarová, o. c. v pozn. 1.

⁸⁾ J. Krško – S. Lazarová, Onymické procesy tvorenia skalolezeckých ciest. Príspevok prednesený na XX. MiOKO (Krakov, 21.–23. 9. 2016). V tlači.

⁹⁾ Podľa odhadu J. Sklenára (správcu skál Kalamárka pri Detve) tieto výskumy zachytávajú asi 30–40 % slovenských orohodených – „Môj hrubý odhad, takých maximálne 30–40 %. Už iba ked' si spomeniem na oblasti, kde som sám liezol, ktoré sa nespomínajú u Lazarovej – Lačnovský kaňon, Zámutovské skaly, Humenská skalka, Kalvária v Nitre, Žibrica, Lysec, Jelenec pri Nitre, Jánošíkova bašta, Králiky, Tajov, Lučivná, Budínska skala, Poghaus, Bodoň, Technické sklo, Platňa, Sekaniny, Tesná skala, Tatranská kotlina, Šimúnky, Klinkovica, Alternatívka, Rozlomity, Vernár, Stratená... a množstvo ďalších. No a teoreticky ešte aj Tatry by sa sem dali zaradiť a to sú ďalšie stovky lezeckých ciest...“ (J. Sklenář, Poznámky ku štúdiu do Acta onomastica. Osobná komunikácia. 21. 11. 2016)

2014,¹⁰⁾ 2016¹¹⁾), pretože sú známe najmä sociálnej skupine skalolezcov. Heuristickým výskumom sociálnych toponým v societe horolezcov potvrdili J. Bauko i S. Lazarová všetky atribúty sociálnych toponým – predovšetkým ich uzavretosť v sociálnej skupine a obmedzenú teritoriálnu platnosť. Sociálna skupina skalolezcov, ktorá tieto názvy vytvorila, pozná ich a používa v komunikácii, sa však neustále dopĺňa a názvy zapísané do skalolezeckých sprievodcov postupne ovládajú novoprichádzajúci členovia sociálnej skupiny skalolezcov. J. Bauko v jednej zo svojich štúdií konštatuje: „Okruh používateľov názvov horolezeckých ciest je užší. Tieto mikroonymy žijú hlavne v slovníku horolezcov. Pre nich sú mená dôležité z hľadiska identifikácie a orientácie. Názov cesty sa rýchlo šíri, pretože si ju chce väčšina z nich vyskúšať. Nakol'ko sa v oblasti nachádza necelých 500 horolezeckých ciest, väčšiu časť názvov poznajú len miestni horolezci. Najväčší prehľad o menách má správca skál, ktorý eviduje všetky mikroonymy. Najznámejšimi sú cesty, ktoré majú vysoký stupeň obtiažnosti (10) ako *Black Diamond*, *Dio*, *Novy zákon*, *Oáza harmónie*, *Opus dei*.¹²⁾ „Kým názvy horolezeckých ciest poznajú väčšinou len skalolezci, názvy skál aj miestni obyvatelia, respektíve turisti, návštevníci. Názvy horolezeckých ciest sa používajú v užšom okruhu, v societe horolezcov, a názvy skál v širšom spoločenskom úze. Výnimku tvoria názvy skalných útvarov, ktoré vytvorili horolezci, tie sa používajú najmä v ich societe.“¹³⁾

Vymedzenie termínu orohodonymum

J. Bauko venoval pozornosť aj problematike terminologického označenia názvov tohto druhu toponým. V prvých štúdiách pracoval s termínom *mikroonymum*, ktoré identifikuje časť skaly slúžiacej na horolezecké účely.¹⁴⁾ Vychádzal pritom zo širšieho termínu *mikrotoponymum*, ktoré sa však v slovenskej onomastickej terminológii nepresadilo a nepoužíva sa (na rozdiel napr. od poľskej onomastickej školy). Terminologické napätie, ktoré vzniklo na začiatku hľadania presného označenia názvov skalolezeckých ciest, vyplývalo z „dvojjedinosti“ pomenovaných objektov. Skalolezecké cesty označujú terénnu líniu vertikálneho objektu – oronyma a zároveň označujú (najčastejšie) terénnu líniu vo význame cesta, čiže hodonymum. Z obrázkov č. 1–5 zachytávajúcich názvy skalolezeckých ciest v lokalitách Veľká Stráž, Pustý hrad a Baba pri Zvolene v roku 1963¹⁵⁾ je zrejmé, že osobitne sú zapísané názvy

¹⁰⁾ J. Krško, Úvod do toponomastiky, Banská Bystrica 2014.

¹¹⁾ J. Krško, VšeobecnoLINGVISTICKÉ aspekty onymie. (Z problematiky onymického komunikačného registra), Banská Bystrica 2016.

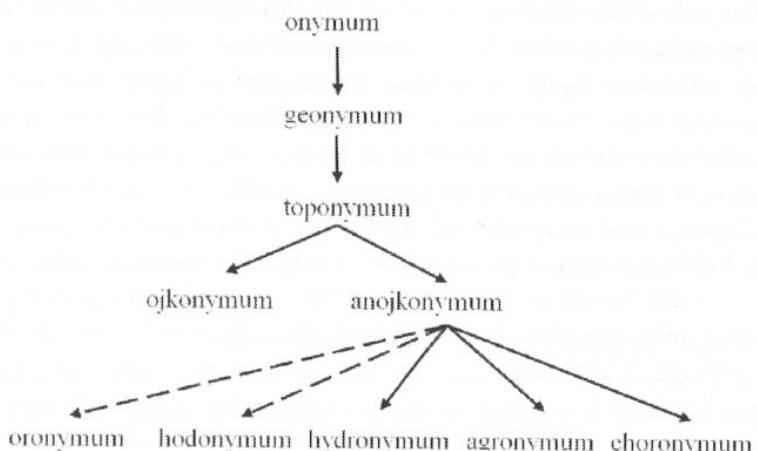
¹²⁾ J. Bauko, o. c. v pozn. 3, s. 27.

¹³⁾ J. Bauko, o. c. v pozn. 6, s. 10.

¹⁴⁾ J. Bauko, o. c. v pozn. 3, s. 26.

¹⁵⁾ [online] <<http://www.kalamarka.sk/sprievodca/sprievodca-kalamarka-1963.pdf>> [citované 2016-11-21].

cvičných skál, čiže oroným (obr. č. 1), v rámci ktorých existujú pomenovania samotných skalolezeckých ciest. Hierarchické postavenie oroným a hodoným môžeme ukázať na nasledujúcej schéme:

Z tejto schémy vyplýva, že obidva termíny – oronymum a hodonymum sú hierarchicky na rovnakej úrovni a patria medzi názvy označujúce človekom trvale neobývané priestory, teda anojkonymá. J. Bauko preto spojil obidva termíny a už v štúdiu v roku 2008 používal termín *orohodonymum*. Tento termín obsahovo definoval ako názvy horolezeckých ciest, ktoré „identifikujú vertikálne línie časťí skál, ktoré slúžia na horolezecké účely“.¹⁶⁾

Nominačný proces, ktorý je zaužívaný v societe horolezcov, popisuje J. Bauko takto: „Po úspešnom prvovýstupe pomenuje autor cestu vlastným menom. Napíše ju na skalu spolu s obťažnosťou cesty, ktorá je vyjadrená v číslach 1 až 11+¹⁷⁾ (znamienko +, - poukazuje na ľažší, respektíve ľahší stupeň obtiažnosti), a to je signál pre ostatných horolezcov, že cesta už bola prelezená. Výber mena je ľubovoľný, treba sa však využívať homonymným názvom, ktoré by znemožňovali presnú identifikáciu a lokalizáciu cesty. Existujúci systém názvov ovplyvňuje výber a tvorenie nových pomenovaní.“¹⁸⁾ Označenie obťažnosti horolezeckého terénu má pre horolezcov veľký význam predovšetkým z hľadiska bezpečnosti, spôsobu lezenia, odhadnutia vlastných síl i výberu lezeckého materiálu.

Hodnotenie obťažnosti skalolezeckých ciest bolo na počiatku skalolezectva nejednotné, preto vzniklo mnoho národných klasifikačných systémov a hodnotiacich

¹⁶⁾ J. Bauko, o. c. v pozn. 5, s. 42.

¹⁷⁾ J. Bauko vo svojich štúdiách označuje obťažnosť skalolezeckej cesty arabskou číslicou, zatiaľ čo S. Lazarová a v priložených dokumentoch z Kalamárky sa obťažnosť označuje rímskou číslicou.

¹⁸⁾ J. Bauko, o. c. v pozn. 3, s. 27.

stupníc. Odlišné stupnice používali americké, francúzske, britské, saské, austráliske a ďalšie národné horolezecké organizácie. Popri národných stupniach sa preto vytvorila aj jednotná medzinárodná stupnica platná pre všetky krajiny, ktorú vypracovala Medzinárodná horolezecká organizácia UIAA (Union internationale des associations d'alpinisme).

Motivačné procesy orohodoným

Skalolezectvo predstavuje fyzicky veľmi náročný šport a preto medzi najväčšie motivačné príznaky v nominačnom procese orohodoným patria emócie prvolezca – pomenúvateľa cesty. Vznik pomenovaní podľa emócií prináša zo slovotvorného hľadiska veľmi pestrú škálu výrazov. Podobu orohodoným ovplyvňuje subjektívny proces prežívania situácií počas výstupu – skalolezec, ktorý je výkonnostne vysoko (napr. zvláda obtiažnosť skál so stupňom 9), bude mať pri zdolávaní skaly s obtiažnosťou 7 iné pocity, ako skalolezec s výkonnostným stupňom 5. Pre jedného skalolezca to nebude náročný výstup, zatiaľ čo pre iného to môže byť neprekonateľná prekážka. Tieto faktory výrazne ovplyvňujú výslednú podobu orohodoným – napr. *Sandálová* (veľmi ľahká cesta s náročnosťou III, ktorú je možné preliezať aj v sandáloch), *Naboso* (cesta s náročnosťou IV-), pri ktorej lezec nepotrebuje špeciálnu obuv – tzv. lezečky), *Rozcvička* (cesta s náročnosťou VI-), v porovnaní s názvami *Čert nikdy nespí* (cesta s náročnosťou IX), *Nedel'né poltenie mozgov* (náročnosť IV+), *Šťastní blázni* (VIII-), *Fatamorgána* (VIII+), *Proklamácia podvedomia* (VIII+). Preto niektoré názvy boli motivované frazeologizmami alebo slovnými spojeniami s negatívnym významom – najmä pri ľažkostiah spojených s lezením. Pri emotívne pomenovaných cestách sa do úvahy berie aj následnosť a prepojenosť krovok, celkový charakter línie (v niektorých prípadoch sú cesty robené nelogicky a nasilu). S. Lazarová pripomína, že „každá stupnica je subjektívny proces, ktorý sa vytvoril v nadväznosti na terénne špecifiká“.¹⁹⁾ Preto môže niekedy dôjsť k prehodnoteniu stupňov obtiažnosti jednotlivých skalolezeckých ciest – príkladom je preklasifikovanie skalolezeckých ciest na Kalamárke v roku 2016,²⁰⁾ pričom išlo o preklasifikovanie dvoch oronymických objektov – *Vrchné skaly*²¹⁾ a *Skaly pod chatkami*.²²⁾

Medzi názvami, ktoré boli motivované emóciami skalolezcov môžeme z formálneho hľadiska nájsť jedno a viacslovné pomenovania, vety alebo prirovnania, rečnicke otázky... V týchto názvoch sa často nachádzajú slová alebo vety, ktoré

¹⁹⁾ S. Lazarová, o. c. v pozn. 1, s. 21.

²⁰⁾ Pozri [online] <<http://www.kalamarka.sk/aktualne/revizia-klasifikacie>> [citované 2016-11-21].

²¹⁾ [Online] <<http://www.kalamarka.sk/aktualne/revizia-klasifikacie/preklasifikovanie-vrchne-skaly.pdf>> [citované 2016-11-21].

²²⁾ [Online] <<http://www.kalamarka.sk/aktualne/revizia-klasifikacie/preklasifikovanie-skaly-pod-chatkami.pdf>> [citované 2016-11-21].

adresovali skalolezcovi jeho kolegovia počas výstupu, slová, ktorými ho povzbudzovali. Emócie sa v skalolezeckej skupine spájajú s výškou tzv. morálu, t. j. psychickým odhadlaním prvolezca zdolať ťažkosti, teda s mierou odvahy riskovať zranenie alebo život. Ďalším faktorom, ktorý ovplyvňuje emócie počas lezenia, je psychika lezca, schopnosť prekonáť strach a často aj prekonanie samého seba. Myšlienkové pochody sú počas prvovýstupu alebo lezenia z pozície prvolezca „generátorom náhodných slov“ (ako to hodnotila S. Lazarová²³⁾). Tieto slová, slovné spojenia pomáhajú skalolezcovi vyrovnať sa so strachom a stresom počas výstupu. Ojedinelé nie sú ani pejoratívne a vulgárne výrazy. Emócie sa preto v názvoch ciest objavujú v každej skalolezeckej oblasti a v každom jazyku. Významným faktorom v emotívne motivovaných orohodonymách je stupeň náročnosti skaly a zdolanie tzv. magickej sedmičky, teda zdolanie cesty so stupňom obťažnosti VII. Preto je dôležité pri uvádzaní príkladov emotívne motivovaných orohodoným uviesť pri názve aj stupeň obťažnosti. V oblasti Kalamárky pri Detve sú orohodonymá *Ešte teplá* (VI+), *Na sekuru nedávajú* (VII), *Nebeská* (V+), *Čert nikdy nespí* (IX), *Mikešova morálovka* (VI+), *Pôvabná* (IV), *Zelené srandy* (VI+), *Očistná nepretržitosť* (V-), *Logický defekt* (VII+), *Ples upírov* (VII-), *Lego* (VIII/VIII+), *Prijemné prekvapenie* (VII), *Kosa* (V-), *Total Kosa* (IV+), *Variant útok ovdov* (VI-), *Búrková hrazda* (V+), *Výletná* (V+), *Druhý dych* (VII-), *Tretí dych* (VII+), *Zelený koberec* (V-), *Packa* (VII+), *Ženská odvaha* (V/V+), *Upečený pes* (VIII-), *Pekná hrana* (IV+), *Komin závratov* (IV-), *Medzi rečou* (V), *Mrzí ma to* (V), *Lustrácia* (V+), *Tesne vedľa* (V+), *Nedeľné poltenie mozgov* (IV+), *Neuč vtáka lietať* (VIII-), *Grillovacia cesta* (V), *Infekcia* (VI-), *Bože ako hlboko som klesol* (III), *Absencia* (IV), *Oriešok* (VI+/VII-). Zaujímavé názvy sú aj v oblasti Súľova – *Lovecká prechádzka* (V+), *Slnčeňné regé* (VI+), *Pracovná cesta* (V), *Biela veľryba* (V+), *Japonské krimi* (VI), *VooDoo* (VII+), *Blázivý projekt* (IX-), *Ufo* (IX-), *Vertikálna prechádzka* (VI+), *S nožom v zuboch* (VI-), *Ručkovacia* (V), *SOS* (VII), *Zahlinené okuliare* (V-), *Pod dozorom* (VII-), *Hop alebo trop* (VII+), *Laguna* (IX), *Dzivočina* (VIII+), *Cik- cak* (V-), *Rodeo* (VIII+), *Žltá mašľa* (VII-), *Disko* (VIII), *Po paprčiach* (VII), *Domino* (VIII), *Onanovanie* (V), *Bud', alebo* (V), *Stok* (IX), *Vrásky starého otca* (V), *Eniky-beniky* (VIII+), *Ozá harmónie* (X-), *Odpočívaj v pokoji* (V), *Uf, uf!* (VI-), *Hlupák váha* (VI+), *Pozdravujem Vás* (VI), *Vydržať* (VI-), v oblasti Belej sú názvy *Sex, drogy a terchovská muzika* (IV), *Borovicové blues* (IV), *Pištucha* (IV), *Hasičský útok* (IV), *Zebrička* (VIII), *Zrkadlo strachu* (VIII/VIII+), *Lahôdka* (VI+), *Darebáctvo sa podarilo* (X+), *Pasca na myši* (VII+), *Verdikt* (VII+/VIII-), *Ten Zachovajte paniku* (VIII-), *Meniskus* (VIII-), *Kutáč* (VIII-), *Škola hrou* (III).

Ku vzniku viacerých vlastných mien (napr. k prezývkam, prezývkovým obyvateľským menám, anojkonymám) sa viaže tzv. motivačný príbeh. Pri

²³⁾ S. Lazarová, o. c. v pozn. 1, s. 50.

orohodonymách motivačný príbeh uvádza špecifickú situáciu alebo príhodu, na základe ktorej vzniklo *proprium* niektorých ciest. Väčšina orohodoným, ku ktorým sa viaže motivačný príbeh sa v skalolezeckých zoznamoch a literatúre uvádza bez tohto motivačného príbehu, ktorý sa však uchováva v sociálnej skupine skalolezcov ústnym podaním. Niektoré cesty sú totiž známe najmä vďaka motivačnému príbehu. Orohodonymá tohto druhu vznikajú najmä pri pomenúvaní ciest s vyšším stupňom obtiažnosti. Keďže sa motivačný príbeh nezaznamenáva písomne, ale uchováva sa len ústnym podaním, získať ho môžeme len heuristickým výskumom v skupine skalolezcov. Orohodonymum *Šalamún* vzniklo na základe skalolezeckého citu J. Ziga pre novú líniu, ktorý veľmi citlivou a presne vytýčil odspodu medzi ďalšími cestami novú.²⁴⁾ Cesta *A je to!* dlho odolávala úspešnému prvovýstupu autorov názvu. Podnikli mnoho pokusov, nakoniec sa to podarilo preliezť J. Zigovi a iný lezec zakričal: „A je to!“, názov *Vlašský orech* vznikol, pretože v ceste sa nachádza platnička s jedinou dierkou, v ktorej po vložení prstov našiel prvovýstupca vlašský orech, *Kalenie ocele* je cesta, ktorú vytvoril J. Hreus. Jeho strýko pracoval v tom čase v Martinských strojárňach a vyrobil mu skobu, ktorú nechal zatĺčenú v ceste, pri preleze cesty *Partizánska* našli v ceste zásobník z obdobia SNP. Zaujímavý motivačný príbeh má názov *Emiritný miništrant*: „cesta, ktorú sme robili s kamarátom. Počas lezenia sa mi priznal, že bol ako malý miništrantom, ale je to jeho temná minulosť“, pretože to bolo také všeljaké. Občas vzal kniažovi zo zvončeka peniaze. A túto jeho temnú minulosť veľa ľudí nepozná.²⁵⁾ Orohodonymum *Proces* vytvoril J. Repčík a pomenoval ním prvú cestu s klasifikáciou XI na Slovensku. Juraj Repčík svoj projekt nacvičoval šesť rokov, kým sa mu ho podarilo preliezť, preto mu príprava celého výstupu pripomínała proces. Skalolezecká cesta *Parketová* sa pôvodne liezla technicky a cesta je charakteristická širokou špárou, do ktorej lezci zatíkli namiesto skôb parkety. Postupne parkety zmizli, ale názov ostal s pôvodným motivačným príbehom. Názov *Indiánske leto* sa spája s ročným obdobím, kedy bola cesta prvý krát prelezená. Jedna z najznámejších skalolezeckých ciest na Kalamárke pri Detve sa nazýva *Antigravitačia*. Známa je predovšetkým preto, že vznikla v čase klasického lezenia ešte v dobe, kedy sa nové cesty robili bez predošlého plánovania a navŕtania istení zhora. S. Lazarová motív vzniku tohto názvu charakterizovala takto: „I. Koller sa jedného dňa naviazal na lano a začal cvične preliezať boulder. Po úspešnom prelezení kľúčového kroku musel počkať neistený vo výške sedem metrov, kým jeho spolulezci prinesú z auta skoby a kladivo. *Antigravitačia* bola prvou cestou na Slovensku, ktorá dosahovala siedmy stupeň obtiažnosti.“²⁶⁾

²⁴⁾ S. Lazarová, o. c. v pozn. 1, s. 57.

²⁵⁾ S. Lazarová, o. c. v pozn. 1, s. 59.

²⁶⁾ S. Lazarová, o. c. v pozn. 1, s. 61.

Napriek tomu, že aj v nominačných procesoch orohodoným sa objavujú neologizmy, tvorba klasických názvov nezanikla. Aj dnes nájdeme v niektorých orohodonymá názvy, ktoré boli motivované charakteristikou skaly. Informačná hodnota takýchto orohodoným je dôležitá predovšetkým pre skalolezcov. Ide o názvy, ktoré označujú charakter lezenia a vychádzajú predovšetkým z apelatívneho komunikačného registra²⁷⁾ skalolezcov – napr. *špára* (spisovne *škára*), *komín*, *traverz*, *kút* a pod., ktoré sa proprializovali na orohodonymá *Špára*, *Komín*, *Traverz*. V oblasti Belej sú názvy *Kút nad ohniskom*, *Maturantská špára*, *Kút objaviteľov*, v Súľove sa nachádzajú cesty nazvané *Komín*, *Dvojšpára*, *Vytláčajúci kút* (pri lezení skala akoby lezca vytláča von od steny), *Kútová špára*, *Diagonálna špára*, *Kominom*, *Široká špára*, *Špára generácií*, *Južný komín*, *Traverz*, *Kút*, *Prvý kút*, *Trávnatá špára* (v ceste trčia zo skaly trávy), *Východná špára*, *Centrálny komín*, *Dilatačný komín*, *Kútik*, *Box špára* (asociuje techniku lezenia, kedy sa do škáry zakladajú päste). V skalolezeckej oblasti Porúbka sa nachádzajú cesty *Veľký kút*, *Martinský komín*, *Komín*, *Kútom*, *Hadia špára*, *Lahký kútik*, *Šikmý traverz*, *Pánsky kút*, *Špára*, *Traverz*, *Kút*, *Špárka*, *Dažďová špára*, *Šikmá škára*, *Mŕtvy kút*, *Búrkový traverz*.

Okrem technickej obťažnosti medzi dôležité motivačné faktory orohodoným patrí technika lezenia, typy používaných skalolezeckých úchytov, technické vybavenie použité pri výstupe a pod. Dôležitým motivantom orohodoným s vysokou informačnou hodnotou je druh a kvalita lezených skál. Povrch skaly zohráva zásadnú úlohu pri preliezanií, štruktúra skaly predstavuje odlišné taktiky a spôsoby lezenia, polohu a druhy chytor a stupov, rozličné spôsoby istenia. Pri opisných orohodonymá je doplňujúcim informáciou aj obťažnosť lezenia. V oblasti Paština Závada sa nachádza cesta s názvom *Ementál*, pretože toto orohodonymum opisuje techniku lezenia tzv. dierok. Spomínané orohodonymum v Súľove *Vytláčajúci kút* má takisto informačnú hodnotu, pretože upozorňuje na nebezpečenstvo vypadnutia skalolezca pri lezení, názov *Rozporom* tak isto informuje o technike lezenia, orohodonymum *Vaničky* informuje skalolezcov o špecifickej technike lezenia – chyty skalolezca pripomínajú tvar malých vaničiek. S. Lazarová na základe porovnávania názvov slovenských skalolezeckých ciest zistila, že „v oblasti Kalamárka pri Detve sa nachádza najvyšší počet orohodoným pomenovaných podľa charakteru lezenia, napr. *Kút so škárou*, *Hrana so škárou*, *Oblou škárou*, *Septembrová škára*, *Pekelná škára*, *Zimná škára*, *Škára 1*, *Lomenou škárou*, *Škára 2*, *Škára 3*, *Lavý komín*, *Sokolík*, *Pretekársky previs*, *Lučko*

²⁷⁾ Komunikačnému registru v slovenskej jazykovede venuje pozornosť predovšetkým D. Slančová (pozri napr. D. Slančová – T. Slančová, Reč pohybu, autority a súdržnosti. Pragmatická analýza trénerského komunikačného registra v komunikácii s hráčmi kolektívnych loptových hier staršieho školského veku, Prešov 2014.), ale aj A. Gálisová, K. sociolektonom vybraných alternatívnych a marginálnych kultúr, Jazykovedný časopis 53, č. 2, 2002, s. 97–110 a iní. V proprieálnej sfére sa komunikačnému registru venuje predovšetkým J. Krško (pozri pozn. 11).

sokolik, Pravý komín za čierou vežou, Komín pri žltozelenej stene, Škára so stromom, Žabkova škára, Stenou cez dva previsy, Zelená škára, Otcovská škára, Komín závratov, Škára, Slučková škára, Kútová škára, Tatranská škára, Škára vpravo od strechy, Škára s previsom, Špinavý komín, Zlomená škára, Komín, Komín nad ohniskom, Zrazová hrana, Škára k stolčeku, Škára za Českou vežou, Vynechaný komín, Škára za Ježkovou vežou, Peťova škára, Trávnatá škára, Variant cez previs, Komín a hrana, Široký komín, Pieskovcová škára, Komino-škára, Traverzová, Škárou okolo previsu, Veľký previs, Cimermanov previs, Previštek, Široká škára, Komín, Lasičia škára, Uzlíková škára, Rebríková škára, Škárou na pilier, Tenká škára, Prostredná škára, Čidriho škára, Previs so sokolíkom, Hladký kút, Hodinová škára, Lipový kút, Komín za vežičkou na stupne, Krátka škára, Dozretá škára.²⁸⁾ Špecifický spôsob lezenia (resp. zdolania skaly) v smere od nástupu až po vrchol priamou cestou (bez vyhýbania sa prekážkam) sa medzi skalolezczami označuje termínom *direttissima*. Tento termín je prevzatý z taliančiny a označuje priamu cestu. Termín *direttissima* ako prvý použil taliansky horolezec Emilo Comici,²⁹⁾ ktorý formuloval princíp lezenia spôsobom *direttissima* vo svojej vete: „I wish some day to make a route, and from the summit let fall a drop of water, and this is where my route will have gone“. Skalolezecké cesty obsahujúce tento špecifický spôsob lezenia nájdeme v mnohých skalolezeckých oblastiach na Slovensku, napr. Skalka pri Trenčíne: *Direttissima prednej steny*, oblasť Porúbka má *direttissimu* hned v dvoch sektoroch: Porubské steny aj Lietačky, Skaly nad Jakubom: *Direttissima Lietačky*, *Direttissima ľavých platení*, Zadné Haliny: *Direttissima na Žabieho kráľa*, Beckov: *Direttissima severnej steny*, *Direttissima*, Dreveník: *Direttissima*, *Hyperdirettissima*.³⁰⁾ Orohodonymum *Direttissima* sa nachádza aj v lokalite Baba v časti Stratená veža pri Zvolene – názov pochádza z roku 1957 (pozri obr. č. 3).

Viacero názvov skalolezeckých ciest na Slovensku bolo motivovaných zahraničnými oronymami nachádzajúcimi sa v známych skalolezeckých oblastiach, významnými pohoriami, vrchmi, ale aj štátmi, mestami, svetadielmi, riekami a pod. V skalolezeckej oblasti pri Beckove nájdeme názvy *Marmolada* (najvyšší vrch Dolomitov) a *Amazónia*, *boj o život planéty*, *Kančendžunga* (osem tisícovka v Tibete), v oblasti Kamenné vráta sú názvy *Komín Pariž – Dakar*, v oblasti Manínskej úziny napr. *Mexiko*, *Verdorská dierka* (cesta sa nachádza v sektore Verdonský mûr – názvy boli motivované známou lezeckou oblasťou na juhovýchode Francúzska *Verdon*), *Bajkal*, v oblasti Prečína sú skalolezecké cesty *Volá Londýn*, *Južná Kalifornia*, *Florida*, *Severné Írsko*, *Italia*, *Mongolia*. V Súľove sa nachádzajú cesty *Styx* (rieka mŕtvych), *Chicago*, *Olymp*, *Sibir*, *Azia*, *Everest*, *Niagara*, *Kamčatka*, *Havaj*, *Tahiti*,

²⁸⁾ S. Lazarová, o. c. v pozn. 1, s. 49.

²⁹⁾ [Online] <[https://en.wikipedia.org/wiki/Direttissima_\(climbing\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Direttissima_(climbing))> [citované 2016-11-23].

³⁰⁾ S. Lazarová, o. c. v pozn. 1, s. 37.

Bermudy. V Porúbke sa nachádza napr. *Šiša Pangma* (osem tisícovka v Tibete) a *El Capitan* (názov vrchu a cesty v Yosemitskom národnom parku). Na Tupej skale sa nachádza cesta *Yosemity* (názov slávnej americkej lezeckej oblasti), v oblasti Dreveník je orohodonymum *Europa*, na Tomášovskom výhľade cesta *Patagónia* (roziahla oblasť v Južnej Amerike a známa lezecká oblasť), *Los Angeles*. V skalolezeckej oblasti Jakub nájdeme cesty nazvané *Sahara* a *Kartágo*.

Zaujímavou a početnou skupinou orohodonym sú názvy obsahujúce antroponymá. Motívaciou takýchto názvov bolo zviditeľnenie samotného prvolezca, ktorého meno je súčasťou orohodonyma. Vyskytujú sa však aj názvy obsahujúce dedikačné antroponymá – môže ísť o mená iných osôb, ktorým pomenúvateľ cesty vzdal hold a nazval skalolezeckú cestu podľa týchto osôb. V takýchto názvoch sa často objavujú mená manželiek, priateľiek, detí. Niektoré názvy obsahujú mená mytologických, rozprávkových bytostí, mená filmových hrdinov a pod. V názvoch ciest sa vyskytujú aj mená priateľov skalolezcov, ktorí tragicky zahynuli pri výstupoch. Orohodonymá obsahujúce antroponymá boli najčastejšie utvorené onymickou deriváciou s využitím posesívnych prípon, časť takýchto názvov vznikla transonymizáciou. Napríklad v oblasti Súľovských skál sa nachádzajú cesty *Marco Polo*, *Penelopa*, *Zuzi*, *Lancelot*, *Cháron*, *Yogi*, *Evička*, *Monča*, *Miluška*, *Roxana*, *Kremienok*, *Chocholišik*, *Nostradamus*, *Ezechiel*, *Erika*, *Šípková Ruženka*, *Rebeka*, *Kristinka*, *Snehulienka*, *Lubka*, *Dominika*. V skalolezeckej oblasti Pajštún nedaleko Bratislavы sa v sprievodcovi uvádza niekoľko názvov z tejto kategórie, napr. *Dieškova previerka* (prvovýstup I. Dieška), *Marekovo bricho*, *Marekov pilier*, *Hrmova platnička*, *Mockov kút* (prvovýstup J. Mocko), *Psotkova platnička*, *Psotkov pilier* (prvovýstupy J. Psotka), *Demjánova* (prvovýstup Z. Demján). Nedaleko Žiliny, v lokalite Porúbka, existujú názvy *Pre Natálku*, *Romanov plač* (ked' J. Svrček liezol cestu, jeho malý syn Roman plakal pod skalami v kočíku), *Ježko Jožko*, *Zuzana*, *Peter a Pavol*, *Vzpominka na Jenu a Radka*, *Vojtova*, *Olinova* (prvovýstup P. Oleš, ktorého prezývajú Olino), *Belicova* (prvovýstup A. Belica), *Cesta pre Martinu*. V oblasti Blatnice sa nachádzajú cesty nazvané *Jožov sen*, *Ferdo Mravec*, *Lisa*, *Hilda*. Oblast' Sokol má v sprievodcovi skál zaznamenané cesty *Hriňova cesta* (prvovýstupca J. Hriň – J. Žák), *Milanova cesta*. Na Tupej skale medzi Dolným Kubínom a Ružomberkom sa nachádzajú cesty *Patrik*, *Maťko*, *Miško*, *Cyrano*, *Bobo*, *Dušanova*. Oblast' Machnatô má cesty *Papova*, *Mária Magdaléna*, *Pre Danka*, *Pre Bahna*, *Paľov variant*, *Dzuroškova*, *Fedorova špára*. V oblasti Beckova sa nachádzajú cesty *Alena*, *Marekova*, *Ondrejov kút*, *Spomienka na Vaskovcov*, *Olina*. Oblast' Kamenné vráta nedaleko Trenčianskych Teplic je veľmi obľúbená pre nádherné výhľady a nájdeme tu cesty obsahujúce antroponymá *Pre Elišku*, *Pre Ivanku*, *Marošova*, *Bačove zúfalstvo* (prvovýstup Bača), *Cesta pre Janu*, *Cesta pre Braňa*, *Cesta pre Lenu*. Oblast' Predhorie má názvy ciest *Cassin*, *Bonnatti*, *Comici* (podľa mien svetových horolezcov), *Barborkin úsmev*, *Cháron*, *Perzefóna*, *Hádes*, *Tartaros*, *Héra*, *Ambrózia*, *Hestia*, *Deméter*, *Lady Di*, *Majster N*, *Mišova*. Podobné názvy

uvádza aj J. Bauko vo svojich štúdiách – *Brunhilda, Cesta pre Janu, Dominika, Ďurov krst, Janova, Kristínska, Lubka, Mirove prebudenie, Na pamiatku Braňovi, Zuzi*.³¹⁾

Viaceré orohodonymá boli motivované časom prvovýstupu a obsahujú obdobie alebo konkrétné dátumy, kedy bola cesta vylezená. Názvy s takýmto motivačným prvkom nájdeme vo viacerých slovenských skalolezeckých oblastiach. Nie vždy sa však zhodujú dátumy prvovýstupu s názvom cesty. V skalolezeckých sprievodcoch sa uvádzajú prevažne len roky prvovýstupu. V starších sprievodcoch ale nájdeme pri niektorých cestách aj konkrétny dátum, čo potvrdzuje opodstatnenie vzniku orohodonyma (pozri napr. obr. č. 3, 4, 5). Výskyt pomenovaní s takýmto motivačným prvkom sú skôr výnimkočné. V oblasti Devínske bralo sa nachádza *Prvomájová cesta* (prvovýstup 1. mája 1966), v oblasti Medených Hámrov *Aprílová platňa* (prvovýstup 15. apríla 1973), v oblasti Jelenec cesta *Aprílový žart*, v oblasti Harmanec sa nachádza *Novembrová*, cestu s rovnakým názvom nájdeme aj v oblasti Dreveník. Zásadou však je, že v danej skalolezeckej oblasti sa vyskytuje len jeden názov pre označenie jednej cesty. Nevznikajú tu teda mikroštruktúrne vzťahy – onymická synonymia, či onymická polysémia a homonymia (k onymickým mikroštruktúrnym javom pozri Krško, 2014, s. 28–44³²⁾ alebo Krško, 2002³³⁾). Vo Veľkej Fatre sa nachádza *Cesta 9. mája* (prvovýstup 9. mája 1960), v oblasti Zadné Haliny *Marcová cesta* (prvovýstup 24. marca 1968), na Pajštúne je *Decembrová*, v Prečíne nájdeme názvy *Jeseň 1991, Jeseň 1989*. Výnimkou je oblasť Sitno, kde sa nachádzajú dve cesty súvisiace s dátumom: *Májová cesta I, Májová cesta II*. Zaujímavým názvom, ktorý súvisí nielen s dátumom prvovýstupu, ale aj s antroponymom, je orohodonymum *Gagarinova hrana* v oblasti Veľká Stráž pri Zvolene. Prvovýstup sa uskutočnil 12. apríla 1961, v deň prvého letu človeka do vesmíru. Na počesť prvého kozmonauta – Juraja Alexejeviča Gagarina bola nazvaná aj táto skalolezecká cesta. Keďže ide o osobu spojenú s obdobím socializmu a totality, tento názov zároveň vyvoláva otázku, či aj orohodonymá sa menia v súvislosti so zmenou politického režimu, tak ako je to napr. pri urbanonymách. Podľa slov správcu skál na Kalamárke Jozefa Sklenára, názvy skalolezeckých ciest nepodliehajú ideologickým zmenám a nedošlo ani ku zmene názvu Gagarinova hrana. „...čo sa týka Gagarinovej hrany, tak samozrejme, pôvodný názov platí, v horolezectve je tradícia zachovávať pôvodné názvy ciest, je to kvázi duševné vlastníctvo autora cesty, akurát, že v celej lezeckej oblasti, kde sa táto hrana nachádza, Veľká Stráž pri Zvolene, sa už dnes vôbec nelezie. V 60-tych rokoch oblasť využívali zvolenskí horolezci ako cvičné skaly, keďže sa nachádzajú na skok od mesta, napriek tomu, že ide o menej kvalitnú skalu, zlepencový andezit, ktorý sa dosť láme. Dnes je

³¹⁾ J. Bauko, o. c. v pozn. 3, s. 30.

³²⁾ J. Krško – S. Lazarová, o. c. v pozn. 8.

³³⁾ J. Krško, Mikroštruktúrne vzťahy v onymii, Slovenská reč 67, č. 3, 2002, s. 142–152.

lezcami preferovaná najmä Kalamárka, aj vďaka lepšej dostupnosti ako pred 50 rokmi. Toľko ku Gagarinovej hrane.³⁴⁾

Vplyv cudzích jazykov na podobu orohodoným

Podoby viacerých slovenských orohodoným boli ovplyvnené cudzími jazykmi. Medzi názvami nájdeme predovšetkým vplyvy angličtiny, španielčiny, francúzštiny, taliančiny, v menšej miere sa objavujú vplyvy ruština a latinčiny. Jednotlivé názvy sú ovplyvnené napríklad názvami hudobných skupín, známymi hudobnými skladbami, úryvkami zo skladieb, prípadne ustálenými spojeniami. V tejto skupine orohodoným nájdeme aj skalolezecké apelatíva označujúce druhy ciest, spôsoby lezenia, časti výstroja a podobne, ktoré sa prevzali v pôvodnej podobe (direttissima, trekking, via, rope...). Vplyv cudzích jazykov na sústavu orohodoným nie je vo všetkých oblastiach rovnaký a závisí hlavne od autora jednotlivých názvov.

Anglický jazyk výraznejšie ovplyvnil názvy skalolezeckých cest v oblasti Súľova – tu nájdeme názvy *May Day, Double fantasie, Intermezzo, Yellow jeansy, Superchannel, Kiss me, Runway, Rest, Climbing for all, New age, West side story, Midnight shark, Keep the faith, Foreigner, Step by step, Total women, Hey Joe, Dry country, Climbing for you, Butthead, See the light, Sorry no bonus, Black diamond, Happy end, Requiem, Show no mercy, Free*. Oblast' Paština Závada nedaleko Súľova má názvy *Rain Man a Bitches Brew*; v skalolezeckej oblasti Porúbka sú názvy *Let it be, Rock faun, Best of you, Top rope*; vo Višňovom nedaleko Žiliny sa nachádza cesta *Lady*; v oblasti Belá sú názvy cest *Ranway, Gold cup, Tarzan boy, Tranquila, tranquila, Sunset*; v oblasti Turca – v Blatnici sú cesty *Black dust, Hard knock life, Cliffmaker, Tricky-tricky, Sci-fi, Bad boys, Go right for, Peep show, Fucking*.

V oblasti Tupá skala nájdeme názvy ovplyvnené nielen angličtinou, ale aj ruštinou, taliančinou a latinčinou: *Blagorodie, In memore, Libero, Doña Maja, Doña Rosa, Appendix, Urrá Andrew, Prima balerina, Let's glory, Ave Cesar, Hey Joe*. Oblast' Machnatô má cudzojazyčné názvy *Experiment expans, Direct, No army, Alpin sport, Top rope, Hapy lave a Hraběnky ze dvora*. Jelenec má v sprievodcovi zakreslené cesty *La croix, El machinodrom, The Bocian open*; v Beckove vznikli cesty pomenované *San Marco, Pizza, Ave Caesar, Relax, Circus maximus, Absolutní vědomí, Direttissima severnej steny, Direttissima*. Oblast' Skalka pri Trenčíne zahrňa cesty *Black & White, Hard man, Direttissima prednej steny*; na Kamenných vrátach sa vyskytujú cesty *Czech made, Made in Slovakia, The best*.

Predhorie je jednou z mala oblastí, kde nájdeme okrem svetových jazykov aj vplyv českého jazyka³⁵⁾ – *Beruško zapívej aneb partácka, Co toto je, Flamenco,*

³⁴⁾ J. Sklenár, Názvy skalolezeckých cest z oblasti Kalamárka. Osobná komunikácia, 11. 11. 2016.

Speed, Made by Ivan, Chamty time, Buoux, Mr. Devil; v Manínskej úžine sa nachádzajú cesty Reverse, Free for all, Videoclip, Hilfen schule, Via Italia, Rolling Stones, Trekking, Route diabolique, Wildest dreams, El Condor, Veni, Vidi, Vici, Via Anna, Lady Punk, The modul, Joystick. Oblast' Prečín obsahuje cudzojazyčné orohodonymá La Fiesta, Bohemian life, Táhnéte do háje, Variopaint, Black & White, Veritas, Ave Maria, To night, Horor mortis, Tour de France, Avenue 26; v oblasti Domaniža sú názvy ciest Welcome home, Fiňito, Ayers rock, Scorpions, Blizzard, Sí. Vplyv cudzích jazykov je zrejmý aj v oblasti Hájska skala, kde sa nachádzajú cesty Only for white, Free projekt, Canal teror, Nocepring, Help!, Queen's, Rolling Stones. V oblasti Plavecký hrad je nazvaná cesta Dirty fuck, v Hrádku Fucking, Sci-fi. Na Kalamárke sú cesty Forever spoony, Vivat Súľov, No name; v oblasti Zádiel sa nachádzajú cesty s názvami Terra innominata, American express, Ave Maria, Think pink, Plastic People, Glasnost'. Vplyv cudzích jazykov sa prejavil aj v názvoch ciest oblasti Dreveník – Trip, Via Sciola, Security, Clock, The Power, Direttissima, Hyperdirettissima. Na Tomášovskom výhľade sa nachádzajú cesty Quo vadis, Supertramp, Flash dance, Prestige, Rolling Stones, Miniseparete, Aerobic.

V rámci slovenských orohodoným môžeme nájsť aj názvy motivované tvarom skaly, prípadne tvarom skaly vyjadreným metaforicky: Strom (cesta prechádza okolo stromu). Trpaslik, Rebrrom pravej veže, Cez strom, Komín za bukom, Skalné okno, Jaskynky, Ihla, Ypsilon, Jaskynka s previsom, Platnička, Trojuholníková previs, Jánošíkova posteľ, Mnich, Čáva, Oltár, Organ, Balkón zlava, Balkón cez previs, Balkón sprava, Klavír, Kniha atď.

Zaujímavú skupinu orohodoným tvoria názvy, ktoré motivicky súvisia s názvom prvej skalolezeckej cesty v ich blízkosti. V oblasti Paštinej Závady sú názvy Šup s ňou do rozpálenej pece, Strigónsky sviatok, Ježibaba, Perniková chalúpka, Na jahody, Kde bolo, tam bolo. V tomto prípade ide o názvy ciest motivované tematikou rozprávok. Orohodynamum Emental (pomenovanie vzniklo na základe charakteru povrchu skaly s malými dierkami) motivovalo názvy Oštiepok, Parmazán, Hermelin, Korbáčik. J. Bauko v oblasti Súľova zistil názov skaly Harfa, ktorá motivovala orohodonymá Lavá struna, Prostredná struna, Pravá struna, skala Sokolíky s cestami Lavý sokolík, Prostredný sokolík, Pravý sokolík, skala Pyramída motivovala názvy ciest Pyramída, Faraón, Egypťan Sinuhe, oronymum Jeruzalem pri Prečíne motivovalo orohodonymá Dvanásť apoštolov, Desatoro prikázaní, Nanebovstúpenie, Paschia, Rajská záhrada, Ave Mária atď.³⁵⁾

³⁵⁾ Pozri aj názvy *Hrabénky ze dvora* v oblasti Machnatô, *Absolutní vědomí* v Beckove. Častejšie sa orohodonymá ovplyvnené češtinou vyskytujú v oblasti Považia, čo možno vysvetliť blízkosťou lokalít k Českej republike a tým, že ide o obľúbené skaly aj českých a moravských skalolezcov.

³⁶⁾ J. Bauko, o. c. v pozn. 6, s. 12–13.

Viaceré orohodonymá boli motivované asociáciami po prvovýstupe. Odráža sa v nich slovná hra, humor, názvy pripomínajú známe a oblúbené výroky z filmov, frazeologizmy, porekadlá, názvy hudobných skladieb, kapiel, filmov. V oblasti Beckova sa nachádzajú skalolezecké cesty *Gladiátor* (názov filmu, názov hudobnej skupiny), *Sex je nás* (slová z piesne Černí andělé skupiny Lucie), v oblasti Kamenné vráta sú orohodonymá *Pre Elišku* (známa klavírna skladba), *Exempo Hexempo krumpoplex*³⁷⁾ (jedno zo zaklínadiel vo filme Dívka na košteti), *Po schodoch* (skladba od R. Müllera), *Opica, Škorica* (rozprávková postava), v oblasti Predhorie sú cesty *Malý princ* (dielo A. de Saint-Exupéryho), *Kristove roky* (asociácia s číslom 33), *Tri oriešky pre Popelku* (rozprávka), *Zub času* (niečo je už staré), *Egypt'an Sinuhe* (dielo Mika Waltariho), *Aj mýdry schybí* (názov televíznej relácie), *Bludný Holandán* (názov lode), *Cupi lupy* (slová z detskej básničky Dážď od K. Bendovej – „Cupi-lupi, do chalupy / cupi-lupi, domov bež!“), *Leví kráľ* (rozprávka Walta Disneyho), *Tuhý korienok* (frazeologizmus).

Z formálneho hľadiska môžeme orohodonymá rozčleniť na jednočlenné názvy – *Bufet, Extáza, Gorila, Neistá, Perfektná*, dvojčlenné – *Špára generácií, Ovocie zelenina, Vôňa ihličia, Bytčiansky ležiak, Krížová výprava*, viacčlenné – *Cesta svedkov liehovových, Hrana pivného mozoľa, Hra s rovnováhou*. Pomerne časté sú orohodonymá vettvého typu (často citátové vety z piesní, frazeologizmov) – *Už len 22 dni; Nebo nikdy nespadne; Len sa nezabi, sváko.*³⁸⁾

Záver

Názvy skalolezeckých ciest prístupné vo forme turistických sprievodcov, na internetových stránkach³⁹⁾ predstavujú veľmi zaujímavú a špecifickú skupinu sociálnych toponým. Ich výskum je náročný, pretože je viazaný na úzku skupinu skalolezcov a mnoho názvov a motivácií je potrebné konfrontovať so skalolezcam. Napriek tomu by mala toponomastika venovať pozornosť aj týmto názvom.

³⁷⁾ Správne znenie zaklínadla vo filme malo podobu *dexempo multo šupoplex* (scéna premeny učiteľského zboru na králiky), zaklínadlo premeny na kravu malo podobu *dexempo krumplex*. Názov orohodonyma vznikol posúvaním rôznych zaklínadiel z tohto filmu, ktoré sa stali veľmi populárnymi a postupne zľudoveli.

³⁸⁾ J. Bauko, o. c. v pozn. 3, s. 31.

³⁹⁾ Len na stránke, ktorá sa venovala preklasifikovaniu obtiažnosti skalolezeckých ciest v oblasti Kalamárka ([online] <<http://www.kalamarka.sk/aktualne/revizia-klasifikacie>>), je zapísaných pre oblasť Vrchné skaly 244 názvov a pre oblasť Skaly pod chatkami 202 názvov, čo je spolu 446 orohodoným!

Názvy cvičných skál pri Zvolene	
1. Granátová veža	9. Hlavný blok
2. Výhliadka	10. Bezmenná
3. Šíp	11. Cyril
4. Buková veža	12. Prázdninová veža
5. Existenčná veža	13. Kameňolom
6. Stratená veža	14. Brebenovka
7. Terasy	15. Vostok
8. Vianočné steny	16. Narodeninová veža

Obr. č. 1

Prvotné záznamy	
B - Berger Ladislav	Ma - Maniš František
Be - Bezrouk	O - Ondášová Gabriela
Bl - Bláha Ján	P - Pavlick Jan
Bu - Botka Jozef	Pr - Prídačik Majmír
D - Dušek Jozef	Pa - Pupák Jozef
G - Galla Ivan	Sm - Smida Jozef
H - Havlík Jan	Sa - Šandor
Ha - Halabala Ivan	Š - Šteca Jozef
I - Izák	Su - Šuna Juraj
K - Koš Karol	V - Valter Jiří
Ký - Kýr Jan	Z - Zubáčky
M - Marica Miroslav	

Obr. č. 2

5. Existenčná veža

- 5.1 Próba IV ; Š+V, 28.10.1957
 5.2 Severný hrebeň IV ; H+K, jar 1960
 5.3

6. Stratená veža

- 6.1 Jesenný výstup V+II ; VeS, 4.9.1955
 6.2 Zárez IV ; V, 12.10.1958
 6.3 Directissima VI ; VeS, 3.11.1957
 6.4 Hadia cesta III ; V-S-D, 7.9.1955
 6.5 Cvičný traverz /"Traverz reprezentantov"/

Obr. č. 3

12. Pílaždiová veža

- 12.1 Integrál III ; V-S, 26.6.1955
 12.2 Po spádnici IV ; Bl-G, jar 1962
 12.3 Prepadovka III ; V-D-S, jar 1958
 12.4 Južný pilier

13. Kamennolom

- 13.1 Gagarinova hrana III ; Š+O, 12.4.1961
 13.2 Ľavý žlab III ; V-D, jeseň 1956
 13.3 Pravý žlab III ; D-S, jeseň 1956

Obr. č. 4

14. H r e b e n o v k a			
14.1	Malý previs	IV ; V-Š-D,	13.4.1955
14.2	Izákov výšivň	III ; Be-T,	pred 1945
14.3	Česká hrana	IV ; V&S,D&K,	9.3.1958
14.4	Bezručova trhlina	III ; Be-T,	pred 1945
14.5	Bielá cesta	V ; V-P-S-D,	22.9.1955
14.6	Východný komín	III ; Ša-Z,	leto 1962
14.6a	Varianta	III ; Sm,	22.9.1963
14.7	Vrcholový hrebeň	II ;	
14.8	JV stena	IV ; K+H,	jar 1959
14.9	Deľová rúra	III ; Š-v,	24.3.1956

Obr. č. 5

jkrsko@gmail.com
 Filozofická fakulta Univerzity Mateja Bela
 Katedra slovenského jazyka a komunikácie
 Tajovského 51
 974 01 Banská Bystrica
 SLOVENSKO